

20-ї річниці створення Народного Руху України. – К.: Інститут історії України НАН України, 2009. – С. 386-387.

3. Заява Центрального Проводу НРУ до 70-х роковин Голодомору 1932-1933 рр. в Україні // *Провісники свободи, державності і демократії: Документи і матеріали. До 20-ї річниці створення Народного Руху України.* – К.: Інститут історії України НАН України, 2009. – С. 349 – 350.

4. Кипиани В., Федорин В. Леонид Кравчук: "Для Путина это трагедия, для нас – праздник" // *Forbes. Украина.* – Апрель, 2011. – № 2. – С. 140-147.

5. III сесія Верховної Ради IV скликання. 15 травня 2003 року [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://static.rada.gov.ua/zakon/skl4/3session/STENOGR/15_05.htm

Молоткіна В.К.

УДК: 94: 655. 418 (477) "1920"

ТИПІЗАЦІЯ ВИДАВНИЦТВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА ЗА ТЕМАТИЧНИМ НАПРЯМКОМ ЛІТЕРАТУРИ В УСРР В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ 1920-Х РР.

Аналізуються особливості формування типології видавництва державного сектора за тематичним напрямком літератури в УСРР в другій половині 1920-х рр.

Ключові слова: видавництво, друкована продукція, ідеологія, книга, книго-поширення, література.

Завдяки планомірній і цілеспрямованій роботі комуністичної партії та радянського уряду по керівництву і створенню нових, більш досконалих форм розвитку видавничої справи, українська радянська книга стала "могутнім джерелом наукових і політичних знань, засобом організації трудових мас під лозунгами комуністичної партії". А запровадження класового підходу до формування тематико-типологічної структури видавничого репертуару спрямовувалося на вилучення із вжитку українців надбань національної і світової культури, що призвело до денационалізації українського інформаційного середовища. Тож, зважаючи на особливу роль української книжки як чинника національного самоусвідомлення, питання історії формування тематики книжкової продукції Радянської України в 1920-ті рр. заслуговують на окремі дослідження.

Деякі аспекти діяльності видавництв були досліджені радянськими [8] та сучасними [1, 4, 7, 9] істориками. Проте в наш час існує необхідність об'єктивного аналізу й нового погляду на цю проблему.

В даній статті автор ставить за мету показати вплив державної політики на типізацію державних книжкових видавництв в УСРР в др. пол. 1920-х рр.

У червні 1925 року виходить декрет Раднаркому СРСР "Про заходи щодо впливу на формування книговидавничої політики в Радянській державі". Відповідно до цього документа, головними критеріями, якими зобов'язували керуватися видавництва при складанні планів випуску літератури, були: відсутність будь-яких натяків проти радянського будівництва (для художньої літератури); твори, які сприяють комуністичному вихованню (для юнацької і дитячої аудиторії); твори матеріалістичного характеру та марксистського змісту (для наукової, природознавчої літератури) [9, с.42]. Звісно, така політика з боку державних структур не могла сприяти розвитку видавничої справи.

У постанові ЦК КП(б)У від 26 серпня 1926 року "Про стан преси на Україні" зазначалось, що "книга відіграє велику роль у будівництві соціалізму, вона є зброєю освіти багатомільйонних народних мас". Тому у 1925/1926 рр. спостерігається збільшення друку масової літератури (за змістом: ленінська, антирелігійна, професійна, кооперативна, військова, соціально-політично-економічна, правова, точні науки, прикладні знання, сільськогосподарська та ін. [6, с.29]).

В основному виразну тенденцію до "масовості" видавництва виявляла "Книгоспілка", яка збільшила випуск масової та художньої літератури (2,8 друк. арк. у 1923/1924 рр. й 3,7 арк. – 1925/1926 рр.), але пересічний наклад книжки був досить хитким: із 4,6 тис. прим. (1923/24 рр.) зростає до 11 тис. (1924/1925) й знову падає до 7,1 тис. (1925/1926). Підручники відходять на 3-є, а то й на 4-е місце. Це було викликано (на думку А. Козаченка) типізацією даного видавництва, яке не могло "поруч з ДВУ орієнтуватись в значній мірі на продукування учбової літератури" [6, с.31]. Також велика роль відводилась виданню довідкової та дитячої літератури. Якщо наукова література займала "скромне місце" в продукції цього видавництва, то наклад методичної літератури значно збільшився. На думку А. Козаченка, це була своєрідна відповідь на брак певної літератури в продукції УСРР. Зокрема, з 1925/1926 рр. почала виходити література для освітніх установ профосу та політосвіти, тоді як за минулих років то були видання виключно для соцвиху [6, с.31].

Але на шляху до "масовості" перед видавництвом постала загроза паралелізму, а звідси й – конкуренції з іншим, теж здебільшого масовим, видавництвом "Радянський селянин", що спеціалізувався на сільськогосподарській літературі.

Тож, у загальноукраїнській книжковій продукції "Книгоспілка" поступово відвойовувала собі все більше місця на книжковому ринку: якщо у 1923/1924 рр. її продукція складала щодо назв лише 3,05% (накладом

9,02%), то в 1924/1925 рр. видає – 5,35% (накладом 7,81%), а в 1925/1926 рр. відповідно – 6,8% (накладом 10,76%) [6, с.31]. За підрахунками С.Г. Бабенка, "Книгоспілка" з 1923 по 1926 рр. видала наклад 1 068 назв, друк. арк. 3 845 [1, с.289].

Якщо в першій половині 1920-х рр. видавництво "Пролетарий" також орієнтувалось на видання масової літератури, яка займала основне місце в його продукції, то в другій половині 1920-х рр. це місце "стає все дрібнішим", а продукція видавництва більш різноманітніша. Якщо у 1923/24 рр. масова література в продукції "Пролетарія" складала 66%, то у 1924/25 рр. – 54%, а в 1925/26 рр. – лише 35%. Це відбилося на виданні літератури з інших груп соціального призначення. У 1925/1926 рр. художня література займала друге місце, методична – третє, юнацька – четверте, навчальна – п'яте, наукова – шосте; помітно зросла дитяча література, зменшилася масова й довідково-офіційна література. Та хоча в діяльності видавництва й простежувалася тенденція до структуризації власних видань й виявлявся нахил до задоволення всіх соціальних груп, але треба констатувати той факт, що "Пролетарий" був основним видавництвом, яке видавало соціально-економічну літературу [6, с.32-33].

Крім соціально-економічної літератури, у 1926 р. видавництво "Пролетарий" спеціалізувалося також й на виданні історичної літератури та випускало серію "Червоне письменство". Робота видавництва велася у трьох напрямках: перевидання дореволюційної літератури, літературні переклади, друк сучасних авторів. Головліт хоч і відзначив напрямок діяльності видавництва, але зауважив, що "Пролетарію" необхідно було "проникнутись у Червону професуру" та Інститут марксизму-ленінізму і заручитися "серйозними" книгами з історії. Щодо перекладів, то Головліт визнав їх малокваліфікованими, особливо "буржуазних письменників" – Миколи Зерова, Михайла Драй-Хмари, Михайла Івченка, Андрія Паніва, Петра Ванченка, Євгена Плужника [4, с.411]. Всього такої літератури протягом 1926 р. було видано 93 назви, обсягом 538 друк. арк. [12, арк.27].

Підручники "Пролетарий" видавав переважно для політосвітніх закладів, шкіл політграмоти. Тільки за 1925/1926 рр. було видано 4 назви (з 29 українською мовою – решта російською [6, с.33].

Якщо темпи зростання продукції цього видавництва щодо назв були вагомими (у 1923/1924 рр. 92 назви, в 1924/1925 рр. – 285, а в 1925/1926 рр. – 355), то зміни в пересічному обсязі книжки були незначними (1923/1924 рр. – 6 друк. арк., 1924/1925 рр. – 6,1 і 1925/1926 рр. – 7,1). У тиражі за 1925/1926 рр. помічається значне зменшення – майже на 25%. Відбилося це й на накладі книжки. Якщо у 1923/1924 рр. наклад становив 10,7 тис. прим., у 1924/1925 рр. – 10,6, то у 1925/1926 рр. – 6,8 [6, с.32].

Також зростав обсяг книжок видавництва "Український робітник", який в 1925/1926 рр. складав 5,8 друк. арк. (проти 3,4 друк. арк. у 1923/1924 рр.), але був відчутним спад накладу до 9,2 тис. прим. (проти 10,4 тис. прим. у 1923/1924 рр.). У продукції цього видавництва за три роки діяльності на першому місці також була масова література, яка складалася, головним чином, з професійної літератури – 21 назва (з 40 назв масової), соціально-економічної – 15, з точних та прикладних наук – по 2 назви. Видавництво видавало також ленінську, наукову, кооперативну, сільськогосподарську літературу та підручники для шкіл соцвиху й політосвітніх закладів і шкіл профграмоти (заг. тираж 443,2 тис. прим.) [6, с.34], але на переповненому навчальною книгою ринку зазнало труднощів з їх реалізацією [7, с.100].

Отже, масову літературу видавали державні, кооперативні, професійні та партійні видавництва, що були "найкращим об'єктом планового керування й будування в галузі книжкової продукції УСРР". Їх продукція диктувалась класовою структурою держави. Ці видавництва давали 30,43% назв всієї продукції УСРР (за 1925/1926 рр.) та 62,41% – щодо тиражу й крім масової літератури (435 назв з 1514 за 1925/1926 рр.) видавали підручники (304 назви), художню (271), методичну (148), наукову (100), юнацьку (89), дитячу (69) та ін. [6, с.34]. Звісно, така продукція не гарантувала їм певного ринку, тому вони існували за рахунок державних дотацій.

Крім вищезгаданих видавництв, що підлягали плановому керуванню, діяли й інші, видавнича діяльність яких регулювалась й залежала від держави ("Радянський Селянин", "Юридичне видавництво НКЮ", видавництво Української Академії Наук, "Наукова Думка", "Культур-Ліга" та ін.).

У 1926/1927 рр. ДВУ зберегло абсолютне монопольне положення в галузі підручників, випустивши за 552 назви, 4695 друк. арк., 9401 тис. примірників. Тоді як загальна продукція видавництв УСРР в 1926/1927 рр. складала 5008 назв, 24370 друк. аркушів, 27108586 прим. [15, арк.22].

"Книгоспілці", яка прагнула стати універсальним видавництвом, довелося з 1927 року обмежити свою активність певними видами літератури, а саме: кооперація; сільськогосподарська література; підручники і педагогічна література; красне письменство; дитяча література.

Видавництво "Наукова Думка" видавало виключно медичну літературу: наукову та масову (популярно-наукову). Крім книг, видавництво видавало й журнали; "Врачебное дело", "Профилактическая медицина", "Путь к здоровью". За 1926/1927 рр. "Наукова Думка" видала 436 назв у розмірі 609 друк. арк. при тиражі 936255 прим. З них: наукова література складала 362 назви (59%) – тираж 86665, кількість друк. арк. – 42756; підручники – 1 назва (тираж 3 тис., друк. арк. – 26,25); популярно-наукової (масо-

вої) – 63 назви (13,3%) – тираж 732680, кількість друк. арк. – 94,98 [15, арк.24 зв., 26].

Правову літературу видавало Юридичне видавництво НКЮ. Питома вага цього видавництва у 1926/1927 рр. в усій виданій правовій літературі складала 48%. Але книги цього видавництва були "мало приступні до широких мас ціною". Крім книг, Юридичне видавництво випускало й журнали: "Вестник советской юстиции" та "Червоне право" [15, арк.27].

Центровидав за 1926/1927 звітний рік видав 68 назв, 201 друк. арк. тиражем 406 тис. прим. З них болгарською – 32 назви (47,30%), 78 друк. арк. (33,68%), 121 тис. прим.; німецькою – 16 назв (23,53%), 65 друк. арк. (32,33%), 176 тис. прим.; єврейською – 18 назв (26,46%), 76 друк. арк. (33,34%), 89 тис. прим.; польською – 2 назви (2,94%), 2 друк. арк. (1,2%), 20 тис. прим. [15, арк.28 зв.]. Причому, за винятком двох підручників для шкіл соцвиху книг великих розмірів не видавалось. Основна продукція – це невеликі брошури популярного характеру. Майже всі книги були перекладні, лише кілька єврейською мовою – оригінальні [15, арк.29].

Та, згідно звіту Головліту, "були й такі видавництва, які ще не зайняли відповідного місця в культурному процесі України". Наприклад, "Пролетарий" був "фактично російським видавництвом в Україні з розрахунком на союзний ринок (конкуруючи з російськими видавництвами і дублюючи їх роботу)". Тому, щоб "забезпечити українською масовою книгою з соціально-економічних, професійних питань та художньою літературою широкі кола партії та робітництва", було "визнано за можливе" об'єднати його з видавництвом "Український робітник" [14, арк.15].

Загалом, 1926/1927 рік був роком "самовизначення" видавництв України, їх оформлення за певними типовими ознаками й концентрації на підставі планового регулювання, що призвело до типізації видавництв [14, арк.15; 15, арк.20].

Та внаслідок "масової типізації" видавничих структур (примусової чи добровільної) відбулася корекція їх видавничих планів і звітти майже зникла масова соціально-економічна і агітаційна література. Також всі видавництва вилучили із своїх планів антирелігійні видання. Як зазначалось у звітах відділу друку ЦК – "видавництва соціалістичного сектора не завжди задовольняли потреби культурно-національного процесу" [15, арк.20, 22 зв.]. Тоді як видавнича діяльність церковників пожвавлюється, і в 1926/1927 рр. вони випускають неперіодичної релігійної літератури 33 назви обсягом 20177 друк. арк. тиражем 179 900 примірників і 982500 відбитків, а "наші" українські видавництва "ледве спромоглися" видати 5 назв антирелігійної літератури в 15 друк. арк. і 14 тис. тиражу. Тому "на деякий час релігійно-

церковна ідеологія поширила свій вплив, не зустрівши опору" [15, арк.10, 22 зв.]. Як зазначає О. Левчук, в 1926/1927 рр. для радянської влади активізувалася загроза втратити політичний контроль над суспільством, яке починало вже забувати про "червоний терор" [7, с.102]. Офіційно-казенний підхід відштовхував від радянських установ молодь та їх батьків; агітація і політична пропаганда не мали зв'язку з життям реальних людей; стабілізація економічного життя селян провокувала до відродження традиційних форм їх громадського життя (група, церква), а нові (більшовицькі) форми не діставали співчуття й наслідування [13, арк.90]. Тому у 1927 р. почалася "навальна муштропропаганда". Видавництвом довелося брати участь у підготовці й видруку агітпропівських книжок, які не можна було реалізувати, навіть покладаючись на розгалужену мережу сільбудів з червоними кутками [7, с.102-103]. Масова література у відношенні до всієї книжкової продукції становила 30,45% по назвах, 24,59% в друк. арк. та 34,10% в тиражах. Українською мовою було видано 53,44% в назвах, 35,26% в друк. арк. та 35% в тиражах [15, арк.23].

Та у той час як державний сектор зосередив свою увагу на виданні масової літератури й майже не звертав особливої уваги на видання художньої, технічної та дитячої літератури, особливо для дошкільного віку, приватні видавці швидше "намацали" рентабельний ринок. В своїй продукції прагнули відповідати на питання сьогодення; видаючи російською мовою, збільшують тираж і здешевлюють книжку; видаючи художню літературу, не ганяються за новими авторами, а видають чи то класиків, чи то перекладну літературу легкого змісту з "буржуазного життя", розраховану переважно на "інтелігента-читача" [6, с.44] й заповнили ринок безліччю надзвичайно дешевої багатотиражної дитячої та технічної (рентабельної) книжки.

Тож, відчуваючи "загрозу" з боку приватних видавництв, відділ преси ЦК поставив перед державними та партійними видавництвами завдання: збільшити випуск дитячої художньої літератури для дошкільного віку, поширити видання українських класиків з передмовами марксистського характеру, також розглянув можливість організації Держтехвидаву та дитячого видавництва [14, арк. 81 зв.]. Радянсько-партійним видавництвам надається переважне право на видання українських класиків, словників, літератури та підручників з мовознавства "навіть тоді, коли замовлення на них були зроблені приватними видавництвами". Також з обсягу діяльності приватних видавництв було вилучено науково-популярну медичну літературу, а державним видавництвам – "вжити всіх заходів до випуску такої літератури" та "збільшити продукцію дитячої літератури для дошкільного віку та дешевої художньої літератури" [14, арк.218].

В жовтні 1927 року Київським державним трестом поліграфічної промисловості "Київ-друк" організовано видавництво "Культура", яке незабаром стало типізованим видавництвом літератури для дошкільнят і молодших школярів [5, с.449; 14, арк.138, 141]. Також відділ преси ЦК дозволив створити видавництво спілки революційних письменників "Західна Україна" [14, арк.139, 140]. Також у 1927 р. було створено й спеціалізоване видавництво літератури з фізичної культури та спорту [5, с.449].

Своєрідним програмним документом діяльності видавництв стала Постанова ЦК ВКП(б) від 28 грудня 1928 року "Про обслуговування книгою масового читача", яка, констатує різке відставання видавництв від потреб комуністичного виховання мас, визначила для видавців завдання в тематичному і організаційному аспектах. Щодо тематики видань профілюючими напрямками називалися такі: книжки, які популяризують марксизм-ленінізм, історію ВКП(б) і революційний рух; масова виробнича література, яка підвищує рівень технічних знань робітників і селян; науково-популярна книжка, пов'язана із завданнями соціалістичної реконструкції господарства країни; твори художньої літератури, але особливо такі, які розвивають актуальні політичні теми і спрямовані проти буржуазних впливів, міщанства, занепадництва. Організаційно такі завдання мали б забезпечуватися, відповідно до постанови, таким чином: збільшенням відсотка книжок цієї тематики у видавничих планах; широким залученням найкваліфікованіших комуністів (рекомендованих партійними комітетами) на написання брошур, книжок [9, с.42].

Як наслідок, на кінець 1920-х років ДВУ перетворюється в одне з найбільших видавництв УСРР [8, с.74]. Його організаційна структура стабілізується, досить виразно визначаються виробничий профіль і специфіка діяльності в напрямі організації розповсюдження друкованої продукції і координування видавничої роботи всіх видавництв УСРР. Зростають його планові завдання. Так, за виробничим планом на 1928/1929 рр. ДВУ повинне було випустити 2952 назви на 18758 аркушів, 29049 тис. прим., 183463 тис. відбитків. З них підручників – 566 назв на 5630 аркушів, 11516 тис. прим., 108446 тис. відбитків; художньої літератури – 265 назв на 2960 друк. арк., 1195 тис. прим., 14186 тис. відбитків [2, с.51].

Соціально-економічну, політичну, виробничо-технічну літературу, літературу з історії робітничого руху, охорони праці і з соціального страхування продовжує видавати видавництво "Український Робітник". Також, крім профспілкової літератури, "Український Робітник" видає й художню як українську так і зарубіжну літературу, та серії: "Дешева література красною письменства", "Серія 2 та 3 – копійчаних книжок" [3, с. 37, 46, 48, 53].

Всього у 1928/1929 рр. видавництво видало 242 назви тиражем 2801 тис. прим. [10, с.9].

План "Книгоспілки" на 1928/29 р. становив 487 назв, на 1700 друк. арк., з тиражем 5102 тис. прим., 17440 тис. відбитків. З цієї кількості кооперативна література складала 284 назви на 763 арк. тиражем 3441 тис. прим. та 4205 тис. відбитків, "красне письменство" – 128 назв, 673 арк., тираж 1336 тис. прим., 4752 тис. відбитків, юнацька – 12 назв, 60 арк., тираж 59 тис. прим., 296 тис. відбитків, дитяча література – 20 назв 12 арк., тираж 270 тис. прим., 1115 тис. відбитків, решта – підручники та педагогічна література [2, с.52].

Видавництво "Наукова думка" у 1928/1929 рр. видало 137 назв тиражем 1356 тис. прим. [10, с.9]. Та незважаючи на те, що видавництво фінансувало Наркомздоров'я УСРСР, українською мовою планувалось видати лише половину популярної літератури. Щодо решти літератури, то її процент українською мовою був малим [2, с.53].

Та найбільший темп зросту у 1928/29 р. зазнало видавництво масової сільськогосподарської літератури "Радянський селянин", який видав 375 назв тиражем 5139 тис. прим. [10, с.9]. Друге місце за темпами посідала укрфлілія Центровидаву [10, с.9-10], яка за 7 місяців 1929 р. видала мовами нацменшостей 174 назви, 688 друк. аркушів. З цієї кількості наукопопулярної літератури видано 39 друк. арк., шкільної й дошкільної – 40 арк., антирелігійної – 33 арк., підручників – 294 арк., політичної й масової – 76 арк., відомчої – 48 арк., художньої – 109 арк., сільськогосподарської – 14 арк. та іншої – 35 друк. арк. [11, с.24]. Всього за 1928/29 р. видавництво дало 231 назву тиражем 1286 тис. прим. [10, с.9].

Юридичне видавництво за 1928/29 р. видало 97 назв тиражем 650 тис. прим. [10, с.9]. У плані на 1929/30 р. передбачало в основному випуск масової правової літератури. Зокрема, було передбачено видати серію масової бібліотеки в таких питаннях: 1) "Бібліотека проф. активіста" – з юридичного права й радянського устрою (12 назв, 19 друк. арк.), 2) "Бібліотека для правових гуртків робітничих клубів та нарзасідателів" (9 назв, 16 арк.), 3) "Селянська земляна бібліотека" (13 назв, 21 друк. арк.). 4) "Бібліотечка міліціонера" (6 назв, 10,5 арк.) [11, с.24].

Таким чином, в другій половині 1920-х рр. формується типологія видавництв за приналежністю до засновників та тематичним напрямком літератури. Продукція державних, кооперативних, професійних та партійних видавництв, що були "найкращим об'єктом планового керування й будівництва в галузі книжкової продукції УСРСР", диктувалась класовою структурою держави. Ці видавництва давали третину назв всієї продукції УСРСР

(за 1925/1926 рр.) та більше 60% щодо тиражу й, крім масової літератури, видавали підручники, художню, методичну, наукову, юнацьку, дитячу та ін. Звісно, така продукція не гарантувала їм певного ринку, тому вони існували за рахунок державних дотацій.

В кінці 1920-х рр. процес типізації видавництв закінчується. Так, ДВУ, яке випускало основну масу книжкової продукції, стало монопольним видавцем всієї підручної літератури, "Книгоспілка" – кооперативної, "Радянський селянин" – сільськогосподарської, "Наукова думка" – медичної, "Юридичне видавництво" – правової, "Пролетарий" – соціально-економічної, "Український робітник" – літератури для робітничого класу і профспілкових організацій України. Інші видавництва УСРР також більш чітко визначили характер своєї друкованої продукції і коло читачів.

Звісно, класифікація та централізація видавничої справи в республіці негативно відобразилися на діяльності видавництв, та разом з тим стала важливою передумовою для посилення над ними партійно-державного контролю.

Molotkina V. K.

THE TYPIFICATION OF PUBLISHING HOUSES OF THE STATE SECTOR ACCORDING TO THE THEMATIC TENDENCY IN LITERATURE IN USSR IN THE SECOND HALF OF 1920 TH.

Analyses special features of typology's formation of publishing houses of state sector according to the thematic tendency in literature in USSR in the second half of 1920 th.

Key words: publishing, print production, ideology, book, book distribution, literature.

Молоткина В. К.

ТИПИЗАЦИЯ ИЗДАТЕЛЬСТВ ГОСУДАРСТВЕННОГО СЕКТОРА ПО ТЕМАТИЧЕСКИМ НАПРАВЛЕНИЯМ ЛИТЕРАТУРЫ В УССР ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ 1920-х гг.

Анализируются особенности формирования типологии издательств государственного сектора по тематическим направлениям литературы в УССР во второй половине 1920-х гг.

Ключевые слова: издательство, печатная продукция, идеология, книга, книготорговля, распространение, литература.

Джерела та література

1. Бабенко С.Г. Історія кооперативного руху; Львівська комерційна академія/ С.Г. Бабенко. – Львів, Інститут українознавства НАН України, 1996. – 412 с.

2. Б.С. Українські видавництва в 1928/29 році//Червона преса. – 1929. – С. 51-53.
3. Видавництво "Український робітник". Каталог. – Х., 1924. – 110 с.
4. Голубенко П. Україна і Росія у світі культурних взаємин/П. Голубенко. – К.: Дніпро, 1993. – 366 с.
5. Книга и книжное дело в Украинской ССР: Сб. материалов 1917-1941. – К., 1985. – 478 с.
6. Козаченко А. Книжкова продукція УСРР (1923-1926)/А. Козаченко //Бібліологічні вісті. – 1927. – № 2. – С. 24-45.
7. Левчук О.М. Книгоспілка: Становлення кооперативного книговидання в Україні/О.М. Левчук. – К.: Наук. думка, 1992. – 182 с.
8. Скрипник Т.О. Становлення видавничої системи в Українській РСР/Т.О. Скрипник//Теорія та історія радянської книги на Україні: Зб. наук. праць/Ред. кол. Б.П. Ковалевський (від. ред.) та ін. – К., 1983. – с. 66 -82.
9. Тимошик М. Видавнича справа в Україні за радянської доби (1920-1990): організаційний аспект/М. Тимошик//Вісник Книжкової палати. – 2004. – №2. – С.40-45.
10. Фідельман Б. Українські книжкові видавництва в 1928/29 році/Б. Фідельман//Радянський книгар. – 1930. – №13-14. – С.8-11.
11. Хроніка/Радянський книгар. – 1929. – №2. – С.20-26.
12. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (ЦДАВОВ України). – Ф.166. – Оп.6. – Спр. 724. – 125 арк.
13. ЦДАВОВ України. – Ф.177. – Оп.1. – Спр.1801. – 296 арк.
14. Центральний державний архів громадських об'єднань України (ЦДАГО України). – Ф. 1. – Оп. 20. – Спр. 2493. – 232 арк.
15. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 20. – Спр. 2695. – 71 арк.

Моторна І. В.

УДК 94(477.74=135.1)"1941-1944"-054.75

ПИТАННЯ РЕПАТРІАЦІЇ РУМУНІВ У ТРАНСІСТРІЮ: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ

Стаття розкриває питання репатріації румунського населення в 1942-1944 рр., які проживали на схід від Південного Бугу. На основі румунської історіографії та джерельної бази Державного архіву Одеської області висвітлюється процес репатріації, кого саме переселяли та в які регіони.

Ключові слова: Трансїстрія, колонізація, репатріація.

Трансформація Румунії в моноетнічну країну була одним з головних напрямів політики уряду І. Антонеску. Прийняті міри по відношенню до етнічних меншин та зовнішні впливи Румунії були пов'язані саме з інтересом створення етнічної однорідності. Перш за все обговорювалося питан-